

§ 19.

967 Quoniam vero censuras a Concilio Trid. latas (praeter eam, quae de impressione librorum agit) S. Pontifex Pius IX. declaravit intactas manere, addi debet excommunicatio in violationem bonorum ecclesiasticorum lata — quae sola est, quam Synodus Tridentina R. Pontifici reservavit.

Fertur sess. 22 cap. 11 *de ref.* Haec longe latius patet, quam excommunicatio supra cap. 1 § 11.

Sc. 1. Versatur circa *quaecunque* bona ecclesiastica sive piorum locorum sive beneficiorum, sive ecclesiarum, sive montium pietatis, aliorumque piorum locorum, sive bona, sive jurisdictiones, census, fructus, emolumenta etc., jura, etiam feudalia vel emphyteutica.

2. Punitur injusta eorum laesio saltem ea, quae fit per usurpationem proprie dictam, occupando, sequestrando, occupata emendo etc., vel impediendo, quominus destinatis finibus possint servire, *id scilicet agendo quasi ex jure ad illa bona*¹. — Imo quam plurimi scriptores id docent de qualibet injusta actione, rapina, furto etc., atque ita declaratum esse a S. C. C. Azor, Bonacina etc. referunt. Verum id de furto vel rapina singularis rei non valere, habes ex S. C. C. in *Sorana* d. 27. Febr. 1696 „fures surripientes res ecclesiae vel locorum piorum non incurrere excommunicationem Bullae Coenae, *neque Concilii*.“ Quando autem res persistens vel fructifera ita ablata est, continuata ejus rei possessio facillime constituit actionem, quae huic censurae subjaceat. Cfr. *Thesaurus de poenis eccles.* p. II ad vocem *Usurpantes* cap. I; Acta S. Sedis, *Comment. in Bullam „Apostol. Sedis“* (append. X) pag. 368.

¹ Si patronus ecclesiae sive pii loci crimen commisit, incurrit eo ipso in super privationem juris patronatus; clericus, qui sese hoc peccato inquinavit, etiam contrahit inhabilitatem ad beneficia obtinenda et privationem beneficii jam obtenti, quibus adduntur aliae etiam poenae ferendae sententiae: v. ibid. Excommunicationem autem Trid. his verbis expressit:

„Si quem clericorum vel laicorum, quacunque is dignitate, etiam imperiali vel regali, praefulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit, ut aliquis ecclesiae, seu cujusvis saecularis vel regularis beneficii, montium pietatis, aliorumque piorum locorum jurisdictiones, bona, census ac jura, etiam feudalia et emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascunque obventiones, quae in ministrorum et pauperum necessitates converti debent, per se vel alios vi vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas clericorum aut laicorum, seu quacunque arte aut quocunque quaesito colore in proprios usus convertere, illosque usurpare praesumpserit, seu impedire, ne ab iis, ad quos jure pertinent, percipiantur: is anathemati tamdiu subjaceat, quamdiu jurisdictiones, bona, res, jura, fructus et redditus, quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocunque etiam ex donatione suppositae personae pervenerint, ecclesiae ejusque administratori sive beneficiato integre restituerit, ac deinde a R. Pontifice absolutionem obtinuerit. Quod si ejusdem ecclesiae patronus fuerit etc.“ (sequuntur aliae poenae).

Caput III. seu Series III.

Excommunicationes latae sententiae Ordinariis reservatae.

Sequentes tres excommunicationes, quum tamquam censurae latae⁹⁶⁸ sententiae a S. Pontifice statutae sint, potius papales dixeris, quam episcopales, eas tamen, a quibus absolvendi facultas jure ordinario Episcopis detur. Quare non tam propria, quam *delegata* potestate absolvunt. Ita S. Alph. l. 7 n. 99 et *de privil.* c. 5. n. 100, Suarez *de poenit.* d. 29 sect. 3. Hinc videtur sequi, ut ii, quibus forte S. Pontifex concesserit facultatem „absolvendi a casibus *etiam* R. Pontifici reservatis“, ab his quoque absolvere possint, saltem si Episcopus eos seu aliquem eorum inter ‚casus dioecesanos‘ non retulerit: siquidem illud ‚*etiam*‘ arguit, posse absolutionem dari *non solum* ab iis, qui Pontifici Rom. maneant reservati.

Quodsi facultas sic data non sit, *regulares* posse ab hisce „casibus jure communi seu per Papam, non per ipsum Episcopum Episcopo reservatis“ absolvere (modo legitimam facultatem per suos Superiores et approbationem ab Episcopo acceperint, neve propter publicitatem rei causa in foro externo reconciliationem exigat), habes ex S. Alphonso l. c. et Lacroix l. 6 p. 2 n. 1628 (qui commemorat, id docere plus quam 30 scriptores), atque ex compluribus privilegiis a S. Sede regularibus concessis. Quae privilegia etiam post Bullam „*Apostolicae Sedis*“, utpote quae solam facultatem absolvendi a casibus R. Pontifici reservatis revocaverit, intacta manent. — Excipiuntur antiquo jure pro Italia extra Urbem a facultate regularibus data ‚*casus Clementini*‘, inter quos est etiam percussio clericorum levis quaelibet, aut gravis per mulierem commissa, quarum absolutio Episcopis jure communi reservatur: *hujus* igitur casus exceptio etiam nunc viget in regionibus modo dictis. Cf. hic cap. II § 2. Quibus praemissis:

§ 1.

„Clericos in sacris constitutos, vel regulares aut moniales⁹⁶⁹ post votum solemne castitatis matrimonium contrahere praesumentes, necnon omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium contrahere praesumentes.“

1. „*Matrimonium contrahere* (praesumentes)“ — intelligi debet ita, ut contrahentes sciant quidem impedimentum dirimens, sed nihilominus *externam speciem matrimonii* vere intendant atque in sua actione exhibeant. Id communiter notatur a scriptoribus, qui jus interpretantur, sc. Clementin. cap. unic. *de consanguinitate de affin.*: quo loco excommunicatio fertur in eos, qui cum impedimento canonico consanguinitatis, affinitatis, voti solemnis matrimonium contraherent.

Quare 1) uterque contrahentium *affectum maritalem seu conjugalem* saltem prae se ferre debent; 2) *non debent fide, ex metu consensum dare.* Debere 3) contrahentes — saltem ubi Tridentina lex viget — *legitimam*

formâ contrahere, ita ut matrimonium civile non induceret hanc censuram, visum erat non sine probabili ratione Commentatori Reatino n. 149 et cl. D. Kohn in libell. period. *Archiv für kath. Kirchenr.* vol. 41 pag. 390 etc. Verum S. Officium 22. Dec. 1880 decreto suo alteram sententiam tenendam esse decrevit, nimirum excommunicationem incurri per attentatum matrimonium etiam mere civile: v. idem *Archiv* t. 46 pag. 26.

Multo minus admittere possum, quod Commentat. Reat. et post eum Ballerini addit, excommunicationem ne tum quidem incurri, si praeter impedimentum voti seu ordinis aliud quoque impedimentum dirimens, ut consanguinitatis, affinitatis etc., adsit. Id ex se plane incredibile videtur, atque frustra invocatur auctoritas Sanchez *de matrim.* l. 7. d. 48 n. 14, quippe qui nihil in hunc finem dicat, sed tantum moneat, excommunicationem Clementinam non incurri ab iis, qui cum impedimentis publicae honestatis, cognationis legalis matrimonium attentent, quod haec impedimenta neque affinitas neque consanguinitas sint. Et revera, qui antiquitus cum impedimento et consanguinitatis et sacri ordinis matrimonium attentasset, in duplicem excommunicationem incidisset; nam excommunicatio statuitur contra eos, qui in gradibus prohibitis aut cum voto solemniter contrahant: unâ nunc sublata etiam in eo, qui duplex crimen committat, altera sane contra eum manet.

2. „*Praesumentes*“ — quapropter quaelibet ignorantia juris vel facti, etiam crassa et supina, ab ecclesiastica poena excusat.

3. „*Post votum solemne*“ — quare religiosus solummodo simplici voto castitatis ligatus, vel in religiosam congregationem, quae ordinis stricte dicti formam non habeat, aggregatus, nisi sacros ordines jam susceperit, non incurrit censuram per matrimonium sacrilege sive contractum sive attentatum. — Dico: sive contractum, sive attentatum. Nam religiosus Societatis Jesu, etsi sola simplicia vota emisit, matrimonium tantummodo attentare potest, contrahere non potest: reliqui religiosi valide contrahere possunt.

NB. Hunc casum ex natura sua ad externum forum spectare facile patet; imo in Clem. (l. 4 cap. unic.) praecipitur, ut Episcopi eos, quos matrimonium sic contraxisse compererint, publice denuntiari et vitari faciant, donec ad meliorem frugem sese receperint.

§ 2.

970 „*Procurantes abortum, effectu secuto.*“

1. „*Procurantes*“. Probabiliter etiamnunc eximi potest ipsa mater, quae in se abortum faciat. Nam ex antiquis Bullis matres ipsae clare distinguebantur a „*procurantibus abortum*“, neque in eadem poena cum reliquis involvebantur: quae lex id effecit, ut „*procurantes abortum*“ quodammodo terminus technicus evaserit, qui *reliquos praeter matrem* significet, qui sensus in hac § eo magis sumi potest, quod intentio Pii IX. fuerit excommunicationes potius restringere, quam augere.

2. „*Procurantes*“ igitur dicuntur ii, qui sive per se, sive per alios (mandato, jussione) *studiose* seu *ex industria* (directa voluntate) causam foetum ejicientem ponunt, sive medicamento, sive percussione, compressione etc.

Quare non comprehenduntur: 1) qui praevidentes quidem, sed non intendentes actionem foetûs laedentem — etsi cum peccato — ponunt; 2) qui solummodo cooperantur, e. g. qui solummodo suadet, qui medicamentum vendit, qui jussus illud praeparat etc. Cf. Comment. Reat.

3. „*Effectu secuto.*“ Hinc 1) nemo amplius praetextu foetûs nondum animati ab excommunicatione excusatur, quia nulla admittitur distinctio; 2) censuram non incurrit, qui causam abortûs posuit, si effectus uterque secutus non est. Verum si dubium est seu potius ignorantia effectûs secuti, haec a censura non excusat, quando re ipsa effectus secutus est.

§ 3.

„*Literis Apostolicis falsis scienter utentes, vel crimini in ea re cooperantes.*“

Haec censura complementum est ad cap. I § 9: ubi vidimus, eum nondum excommunicatione papali teneri, qui literas falsas integre confecerit: verum hic quoque post usum illarum literarum huic censurae subjacet.

Falsae literae sunt sive *falsificatae* (quod crimen, ut supra expositum est, saepe severius punitur), sive *falso confectae vel publicatae*. — Igitur post usum talium literarum quomodolibet falsarum excommunicationi Ordinario reservatae subjacent:

1) utentes, i. e. exhibentes, ut effectum habeant; 2) conficientes; 3) cooperantes in falsificatione sive verarum literarum Apostolicarum — principales auctores in hac causa gravius puniuntur —, sive confictarum; 4) mandantes, consulentes, quatenus in usum falsarum literarum efficacem concursus praestitisse dicendi sunt.

Caput IV. seu Series IV.

Excommunicationes latae sententiae nemini reservatae constitutae sunt in:

§ 1.

„*Mandantes seu cogentes tradi ecclesiasticae sepulturae haereticos notorios, aut nominatim excommunicatos vel interdictos.*“

1. Ex antiquo jure „*ecclesiasticae sepulturae tradere*“, si confers Clem. l. 3 tit. 7 c. cum Decretal. l. 5 tit. 2 c. 2 in 6., ita concepitur, ut sit *sepelire in loco sacro*, coemeteriis aliisve locis sacris et benedictis, quae pro sepultura fidelium deserviunt aut servire possunt. — Quare solum *ritum* sacrum adhiberi, satis non est, ut habeatur materia, circa quam haec excommunicatio versetur; sed neque requiritur, ut ritus aliquis sacer addatur, quando sepultura fit in loco sacro.

2. Antiquum jus (secundum ll. cc.) ita temperatum est, ut nunc soli illi excommunicationem hanc incurrant, qui ad sepulturam cogunt, seu ut ea fiat mandant.

De clericis, qui sepeliunt, vide supra n. 965 et infra de interdicto n. 995.

3. Qui nominatim excommunicati vel interdicti sint, per se intelligitur. Notorios haereticos intellige tum eos, qui publice haeresis crimen commiserunt, tum eos, qui sectae acatholicae adhaerent, etsi per nativitatem et educationem ei adjuncti sunt atque in bona fide existunt: nam hi in foro externo, maxime quoad sepulturam, pro haereticis habentur.